UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI
WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY

Prof. zw. dr hab. Ewa Komorowska
Instytut Językoznawstwa
Uniwersytetu Szczecińskiego

Szczecin, 19.12.2024 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej **Mgr Mileny Michno**
pt. *Metafora ognia w konceptualizacji miłości w języku rosyjskim i polskim,*
Rzeszów 2024, ss. 283.

Rozprawa doktorska została przygotowana w dyscyplinie językoznawstwo pod kierunkiem prof. dr hab. Zofii Czapigi z Uniwersytetu Rzeszowskiego i promotora pomocniczego dr hab. prof. UR Anny Rudyk.

Dysertacja doktorska mgr Mileny Michno wpisuje się swym zakresem tematycznym w tematyczną przestrzeń konceptualizacji uczuć w języku rosyjskim i polskim. W centrum zainteresowania doktorantki znajduje się metafora ognia w konceptualizacji miłości.

Rozprawa doktorska Mileny Michno składa się ze wstępu, trzech rozdziałów teoretycznych, dwóch zasadniczych rozdziałów praktycznych, zakończenia, bibliografii, wykazu słowników, wykazu stosowanych skrótów, wykazu tabel i streszczenia w języku angielskim.

Wstęp rozprawy stanowi wprowadzenie do zagadnienia. Autorka nakreśla w nim przedmiot badań, jakim jest „analiza konstrukcji reprezentujących metaforę ognia w konceptualizacji miłości w języku rosyjskim i polskim". Następnie przedstawia sposób doborumateriału badawczego, który stanowią oryginalne rosyjskie i polskie teksty prozaiczne, ekscerpowane z *Narodowego Korpusu Języka Rosyjskiego* (Корпус Основной) oraz *Narodowego Korpusu Języka Polskiego* (wyszukiwarka PELCRA). Jak pisze Milena Michno:

„W korpusach znalazło się kolejno ok. 130 tysięcy fragmentów z leksemem *любовь* i ok. 170 tysięcy fragmentów z leksemem *miłość*. Spośród nich zostało wyselekcjonowanych i poddanych analizie 1320 przykładów rosyjskich i 880 przykładów polskich zawierających wymienione jednostki oraz leksemy semantycznie związane z żywiołem ognia, a także z temperaturą".

W sumie analizie poddanych zostało aż 2200 fragmentów z leksemami *любовь/miłość* w materiale rosyjskim i polskim. Tak duża liczba zebranych przykładów podkreśla bogaty materiałowo, rzetelny charakter pracy. Natomiast różnica w przykładach może świadczyć o większej frekwencji tego typu konstrukcji w języku rosyjskim niż w języku polskim.

Autorka przedstawia ukierunkowanie swoich badań na realizację następujących celów: ujawnienie podobieństw oraz różnic w rosyjskich i polskich konstrukcjach metaforycznych reprezentujących metaforę ognia w konceptualizacji miłości zarówno na płaszczyźnie semantycznej, jak i strukturalnej; przedstawienie językowego obrazu miłości zawartego w tekstach rosyjskich i polskich z wyszczególnieniem wszelkich aspektów, jakie uwypukla metafora ognia, np. intensywność i charakter uczucia, faza, wartościowanie, subiekt i obiekt miłości itp.: porównawcze zestawienie i charakterystykę rosyjskich i polskich metafor temperaturowych należących do kategorii CIEPŁO – ZIMNO wykorzystywanych w konceptualizacji miłości oraz odkrycie i opis innych domen źródłowych, poprzez które konceptualizowana jest domena miłości, uwzględnienie nakładania się na siebie metafor.

Wysoko oceniam wprowadzenie do dysertacji, które zawiera dokładnie określony przedmiot badań, cele pracy, bogaty zebrany materiał badawczy, opis struktury pracy, przyjętą kognitywną metodologię opisu korpusu językowego w ujęciu konfrontatywnym rosyjsko-polskim oraz analizę frekwencyjną. Już samo przemyślane wprowadzenie do rozprawy doktorskiej pokazuje nam Milenę Michno jako dociekliwą lingwistkę, która będzie starała się za pomocą zaproponowanej metodologii precyzyjnie i wielokierunkowo przeanalizować zebrany materiał badawczy.

Pierwszy rozdział teoretyczny pt. *Pojęcie miłości w psychologii, filozofii i teologii* został poświęcony rozważaniom na temat wielokierunkowej interpretacji uczucia *miłości*. Autorka przedstawiła poglądy różnych naukowców z perspektywy psychologii, filozofii oraz teologii na temat rozumienia miłości, które można ująć w relacjach: człowiek-człowiek i Bóg – człowiek, a także człowiek-Bóg-człowiek. Takie wielopoziomowe spojrzenie na miłość, opisywane przez uczonych z różnych dziedzin pozwala na jej szerokie rozumienie. Mowa zatem być może o różnych rodzajach miłości: od matczynej/ojcowskiej miłości do dziecka, poprzez namiętne uczucie kochanków, aż po bezinteresowną miłości bliźniego i miłość Boga oraz o jej złożoności, czyli obecności w niej elementu uczuciowości, seksualności,

przywiązania, życzliwości, czynieniu dobra, postawy itp. Doktoranta zwróciła szczególną uwagę na wyjaśnienie rozumienia greckich terminów *eros*, *philia, agape* w przekazaniu charakteru uczucia miłości.

Drugi rozdział rozprawy pt. *Z badań nad językową konceptualizacją uczuć* dotyczy przeglądu monografii i artykułów na temat językowej konceptualizacji uczuć. Autorka przytacza zarówno badania rosyjskich i polskich lingwistów, opisujących uczucie miłości w różnym ujęciu, jak również naukowców z innych kręgów językowych, z wyszczególnieniem prac dotyczących konceptualizacji miłości. Przedmiotem uwagi stają się głównie semantyczne eksplikacje leksemów nazywających uczucia oraz analiza metaforycznego ujęcia emocji w nurcie językoznawstwa kognitywnego.

Kolejny rozdział dysertacji pt. *Teoria metafor konceptualnych* obejmuje założenia teorii metafor konceptualnych w duchu gramatyki kognitywnej. W rozdziale zostało omówione zagadnienie metafor konceptualnych, zgodnie z koncepcją G. Lakoffa i M. Jonsona. Autorka w sposób logiczny przedstawia trzy rodzaje metafor konceptualnych: orientacyjne, ontologiczne i strukturalne wraz z ich egzemplifikacją językową. Szczególne miejsce zajmują w omówieniu metafory strukturalne, do których należy metafora *miłość to ogień*, będąca przedmiotem opisu w dysertacji.

Rozdział czwarty i piąty monografii stanowią jej część analityczną. W rozdziale czwartym pt. *Metafora ognia w konceptualizacji miłości w języku rosyjskim i polskim* przeprowadzona została analiza konstrukcji metaforycznych z leksemem *любовь* / *miłość* oraz z leksemami, których znaczenie według źródeł leksykograficznych jest bezpośrednio lub pośrednio związane z żywiołem ognia. Ta część monografii zawiera liczną egzemplifikację przykładów w różnych kontekstach językowych z ich pełnym opisem lingwistycznym. Autorka wykazuje tutaj swoje uzdolnienia filologiczne. Wyekscerpowany materiał został pogrupowany na metafory bazujące na połączeniu nazwy miłości z różnymi kategoriami morfologicznymi: czasownikami, rzeczownikami, przymiotnikami czy imiesłowami, które semantycznie odnoszą się do ognia. Dodatkowo w rozdziale poświęconym czasownikowi zostały wyodrębnione wyrażenia ze znaczeniem fazy uczucia: początek, trwanie, koniec oraz metafora „siły niszczącej".

W kolejnym rozdziale materiałowym pt. *Domena temperatury w konceptualizacji miłości w języku rosyjskim i polskim* zostały wyodrębnione i omówione konstrukcje z domeną źródłową temperatury. Analiza uwzględnia podział metafor temperaturowych, których domeną docelową jest miłość, na dwie grupy: CIEPŁO – ZIMNO. W każdej z tych kategorii zostały wydzielone wyrażenia metaforyczne z różnymi kategoriami morfologicznymi: z

czasownikami, rzeczownikami, przymiotnikami, imiesłowami oraz predykatywami, które semantycznie odnoszą się do temperatury. Wyszczególnienie metafor temperaturowych stało się dopełnieniem pracy i pozwoliło zbudować kompletny obraz konceptualizowania miłości przez użytkowników języka rosyjskiego i polskiego. Tutaj również zawarta jest bogata egzemplifikacja przykładów wraz z pełną interpretacją semantyczną.

W rozdziałach czwartym i piątym Milena Michno pokazuje się jako dojrzały lingwista, który świetnie radzi sobie z opisem filologicznym, zgodnie z przyjętą metodologią.

Drobne uwagi i sugestie do ewentualnego uwzględnienia przy przygotowywaniu monografii do druku:

- na stronach 38, 39 zostały zamieszczone cytaty w języku angielskim. Proponuję uzupełnienie tłumaczeń cytatów na język polski, które można umieszczać w przypisie;

- jeśli to będzie możliwe, proponuję ograniczyć liczbę przykładów do 3-4 dla języka polskiego i rosyjskiego przy omawianiu poszczególnych wyrażeń językowych;

- konieczna jest poprawa techniczna spisu treści w taki sposób, by tytuły i podtytuły rozdziałów nie wchodziły w linię, gdzie jest podana strona, oraz o właściwie wydzielenie rozdziałów i podrozdziałów;

- nieskromnie sugeruję sięgnięcie do monografii piszącej te słowa pt. *Barwa w języku polskim i rosyjskim, Rozważania semantyczne,* a szczególnie do rozdziału pt. *Barwy miłości w języku polskim i rosyjskim* (s. 200-214), gdzie w poszczególnych metaforycznie zatytułowanych podrozdziałach konceptualizacji miłości: *miłość to ogień*, *miłość to krew*, *miłość to szczęście*, *miłość to smutek* można jeszcze odszukać inne wskazówki do interpretacji różnych odcieni miłości, wyrażonych językowo;

- przy przeglądzie badań na temat miłości, znowu nieskromnie, proponowałabym zasygnalizowanie interpretacji uczucia miłości w ujęciu innej metodologii, a mianowicie pragmalingwistycznej (patrz: *Miłość w interpretacji pragmalingwistycznej*, „Polonica", t. XX, Kraków 2001, s. 299-312).

Powyższe sugestie dotyczące poszerzenia materiału, wprowadzenia drobnych poprawek i zmian technicznych w tekście w żaden sposób nie obniżają wartości niniejszej monografii, którą oceniam wysoko pod względem merytorycznym.

Tytułem podsumowania:

Przedstawiona do recenzji monografia doktorska składa się z dwóch zasadniczych części: teoretycznej – stanowiącej wprowadzenie do kognitywnej metodologii opisu i

praktycznej, w której pokazana została metafora ognia w konceptualizacji miłości w języku rosyjskim i polskim oraz przedstawiona rola domeny temperatury w konceptualizacji miłości w obydwu językach. Materiał teoretyczny wprowadzony został w sposób logiczny i konsekwentny, począwszy od opisu badań na temat pojęcia miłości w psychologii, filozofii i teologii, poprzez przedstawienie badań z zakresu językowego opisu uczuć, aż po opis teorii metafor konceptualnych. Przyjęcie takiego trójstopniowego wprowadzenia w zagadnienie pozwoliło na wielokierunkowe spojrzenie zarówno na uczucie miłości, jak i kognitywne możliwości jej interpretacji. W tej części rozprawy Doktorantka wykazała swoje filologiczne umiejętności w zakresie właściwego doboru i wykorzystania literatury tematu. Analiza lingwistyczna części materiałowej w ujęciu językoznawstwa kognitywnego pokazała zaś uzdolnienia Pani Magister w interpretacji przykładów pod kątem wykazania podobieństw i różnic w obydwu językach oraz stawiania samodzielnych wniosków. Analizy bowiem prowadzone są bardzo szczegółowo z wykorzystaniem wiedzy leksykalnej, morfologicznej, semantycznej i syntaktycznej, co świadczy o dobrym przygotowaniu Doktorantki jako językoznawcy.

Dodatkową wartość pracy stanowią liczne tabele wraz z frekwencją przykładów, które są samodzielnymi twórczymi interpretacjami Autorki i wspaniale dopełniają omawiane treści. Ponadto rozprawa doktorska zawiera bogatą bibliografię, spis słowników, wykaz źródeł, spis tabel, precyzyjne streszczenie w języku angielskim, które to komponenty podnoszą wartość dysertacji.

Biorąc pod uwagę wysoką wartość merytoryczną przedstawionej rozprawy doktorskiej, logikę prowadzonego wykładu naukowego, umiejętności filologiczne w zakresie opisu zebranego materiału badawczego wraz z formułowaniem samodzielnych wniosków stwierdzam, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska **mgr Mileny Michno** w pełni spełnia wymogi określone w art. 187 Ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce” z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz.U. 2023 r. poz. 742 z późn.zm.) i w związku z tym wnoszę o dopuszczenie mgr Mileny Michno do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia Doktora Nauk Humanistycznych. Ponadto proponuję wyróżnienie rozprawy i skierowanie jej do druku.